

ТИПОЛОГІЯ НАРАЦІЙ В "МЕМУАРАХ МОГО ЖИТТЯ" Т. БОБРОВСЬКОГО

Дослідження присвячується особливостям нарративних стратегій у мемуарах Т. Бобровського.

Типологію нарацій у творчості автора розглянуто на трьох рівнях: формальному, на якому в залежності від виду нарративу функціонують різні прояви наратора (гомодісгетичний, гетеродісгетичний, екстрадісгетичний, нейтральний та всезнаючий), раціональному, до якого входять свідомі "помилки" автора, як засіб маніпуляції, та несвідомі (аберація пам'яті), та рівень управління наратором. Проаналізовано також об'єктивні та суб'єктивні причини вибору тих чи інших нарративних схем.

Ключові слова: мемуари, нарративні стратегії, наратор, дісгезис, реципієнт.

Постановка проблеми. Художнє слово, увібравши атмосферу суспільно-політичного життя у якій було створене, виступає індикатором своєї доби. Художня література виражає інстинкти століття та його культурні тенденції, які стали фундаментальними в мисленні як автора, так і читачів. З огляду на діалогічність форми викладу, в сучасному літературознавстві все актуальнішими стають дослідження зв'язків між світом, про який розповідається, та світом, який утворився внаслідок цього процесу – системи "автор – твір – читач". У світлі нових методологічних тенденцій чільне місце займають наратологічні дослідження, яким, за словами Л. Мацевко-Бекерської, "характерна двояка орієнтація на об'єкт дослідження, тому синхронно розвиваються два напрямки аналітичного вивчення літературного твору: "фабульний" та "комунікативний". Для першого важливим є текст – як виклад послідовного розгортання подій, як поступове відтворення деякої історії; другий застановляється безпосередньо на художньому тексті як посередникові для здійснення комунікації між автором та читачем" [1: 28].

Аналіз останніх досліджень із теми. Від часу виокремлення наратологічних вчень в окрему науку питаннями нарративу займалися такі вчені, як М. Бел, Ж. Женетт та В. Шмід; в українському літературознавстві – А. Корольова, Л. Мацевко-Бекерська, О. Ткачук, М. Ткачук, І. Папуша; в польському – Т. Дерлатка, А. Матрушевська та А. Ценський, який здійснює дослідження особливостей нарацій безпосередньо в мемуаристиці. Наукові розвідки цих вчених стали теоретико-методологічною основою для дослідження функціонування нарративних стратегій у творчості Т. Бобровського.

Мета статті – схарактеризувати типологію нарацій в "Мемуарах мого життя" Т. Бобровського.

Виклад основного матеріалу. Література українсько-польського пограниччя XIX ст., яка в багатьох аспектах відображає національну свідомість і культуру народу, представлена широким спектром жанрових форм, серед яких провідне місце належить мемуаристиці. В таких специфічних літературних творах простежуються певні нарративні стратегії, вибір яких, у добу романтизму, як відзначає В. Поліщук, "був для митця процесом індивідуальним, неоднорідним від твору до твору" [2: 19] та були залежні безпосередньо від художніх особливостей жанру.

Автор мемуарів, будучи, як правило, активним членом суспільства, відчуває потребу у спілкуванні, яка поступово виливається у художній твір, при цьому використання певного набору слів образного мовлення не є випадковим, вони якнайповніше сприяють передачі його думок та бажань. Крім інформативного значення мовлення набуває смислового та емоційного навантаження, стає структурним центром розповіді, тобто нарративом, продуктом і процесом одночасно. Цілісна структура мемуарів є нарративом, оскільки являє собою розповідання наратором однієї чи кількох подій, які спрямовані на сприйняття їх читачем.

Жанрово-стильові особливості "Мемуарів ..." Т. Бобровського відзначаються яскравою особливістю – неоднорідністю подієвої наповненості та наявністю різностильових фрагментів. Однак ця специфіка у контексті піджанрових модифікацій, які функціонують одночасно в канві стрижневого сюжету, є цілком логічною. Така дискретність та дигресивність не порушують внутрішньої цілісності мемуарів, витриманих за рахунок спільності проблеми та ідеї твору. Особливості нарацій у творчості мемуариста виявляються на формальному, раціональному та керувальному рівнях.

Говорячи про формальні нарративні структури творчості Т. Бобровського беззаперечним є враховування не лише композиційних особливостей тексту, але й специфіки формування остаточного варіанту "Мемуарів ...", що й призвело до своєрідних особливостей авторського тексту. Протягом всього життя мемуарист вів щоденник, в якому відображалися події повсякденного життя. Крім того, Т. Бобровський протягом довгого часу занотовував (або запам'ятовував, на що вказує передмова В. Спасовича, який наголошував на фотографічній пам'яті автора [3: 33–44]) історії, анекдоти, смішні

випадки з життя близького оточення, збирав архівні документи з історії суспільно-політичного життя рідного краю. Лише на схилку життя Т. Бобровським розпочав роботу над впорядкуванням та систематизацією матеріалу для "Мемуарів мого життя", що й спричинило функціонування в тексті кількох іпостасей автора.

Насамперед автор виступає у "Мемуарах ..." як наратор-оповідач. О. Ткачук визначає таку іпостасю, як "дійову особу, зображену у творі як суб'єкт розповіді, а саме – як героя, від особи якого у творах епічного чи ліро-епічного роду літератури ведеться розповідь" [4: 146]. Мемуаристична нарація, зазвичай, ведеться від першої особи, тому участь автора у подіях, про які розповідається, не викликає контрверсійних питань. У бобровських "Мемуарах ..." функціонують безліч вставних сюжетів про шкільні пригоди автора, подорожні розповіді з Санкт-Петербурга, любовні перипетії, історія залищань та одруження. Зауважимо, що такі сюжети відзначаються виразною емоційністю та експресивністю, що своїми стильовими ознаками набирають рис та наближаються до структури новел, гавенд чи пригодницьких оповідань. Найчастіше такі вставки ґрунтуються на спогадах про власне життя, про самого себе, таким чином у подібних оповідах наратор набуває рис гомодієгетичного наратора, тобто такого, який бере безпосередню участь у ситуаціях та подіях, про які розповідає.

Елементи гетеродієгетичного наратора, що не бере участі в подіях, також присутні у "Мемуарах ..." Т. Бобровського. Поширеним у творчості письменника є наратор-розповідач, який може виступати у творі і суб'єктом розповіді, і безпосереднім чи опосередкованим об'єктом, тобто героєм, котрий є учасником або має безпосереднє відношення до тих подій, про які розповідає. Хронологічно, сюжет "Мемуарів ..." розпочинається подіями, які автор просто фізично не міг пам'ятати. Для написання частин, присвячених періоду листопадового повстання, загальним особливостям розвитку суспільно-історичного життя того часу, балагулам та іншим часово-просторово віддаленим подіям, автор використовує перекази близького оточення, наприклад, батька, сусідів та навіть камердинера. Т. Бобровський часто покладається на нарацію поважної та авторитетної для себе людини (батька, родича, друга чи пересічного очевидця подій), яка, розповідаючи автору певну історію, створює свою версію того, що відбулося, яка, в свою чергу, проходить крізь призму сприйняття та інтерпретацію мемуариста. Досить часто в таких сюжетах опосередковано функціонує і сам автор, який на закінчення історії пригадує, що зустрів героя певного випадку, що підтвердив правдивість, або сам автор є останньою інстанцією, що допомагає у вирішенні конфлікту. За словами В. Єршова, в таких випадках письменник використовує "поширений прийом мемуаристичного жанру – "загальноприйняту" побутову форму доказовості на кшталт: "я бачив це на власні очі" [5: 406]. Таким чином, наратор, який до останнього був самовідчужений від тексту, стає ніби "свідком" цих подій, тому, має право на оприлюднення певних випадків у своєму творі. У контексті подібних сюжетів, в цілому комплексі подій автор виконує роль лише "хронікера", який ретельно занотував нарацію іншої особи і виступає лише опосередковано в певних частинах.

Ознаки розповідача простежуються також в інтерпретації історичних документів у формі їх переказу або нарації, як це містить, наприклад, фрагмент про діяльність Комісії Волинської, Київської й Подільської губерній (том 2, розділ VII "Комісія трьох губерній") з питань звільнення селян, який має риси протокольного документу і складається із актів, що регламентують роботу комісії, списків членів та редакції київського проекту. Наратором виступає об'єктивно дистанційний розповідач-спостерігач, який часто виконує роль коментатора документів та діянь: "Перш ніж розпочну розповідати про діяльність Київської комісії трьох губерній, у роботі якої я брав безпосередню участь, для належної оцінки її праці та рішень, випадає мені нагода пригадати про склад комісії <...> окреслити дух та напрямок кожного з них <...> Також я послуговуюся нотатками членів комітету, що були мені так люб'язно передані" [3: 249]. Такий наратор, який носить характер екстрадієгетичного, веде за собою читача, та, проводячи власні роздуми, тлумачить, коментує та інтерпретує події.

В описах подій до шістдесятих років XIX ст. наратор часто постає перед реципієнтом в образі в'їдливого та саркастичного розповідача, який дає власну характеристику випадкам та персонажам. Проте, в реальності, у якій автор не був учасником, наратор виступає також як спостерігач-хронікер. Такий наратор постає в тексті як голос або стиль, який фіксує події і характеризується нейтральністю щодо оповідних подій. У частині, присвяченій суспільно-політичній діяльності Т. Бобровського, майже відсутній авторський індивідуалізм, розповідач відходить на задній план, віддаючи голос хронікеру. Такий наратор носить характер прихованого або неутручального.

У творчості Т. Бобровського одночасно виступають кілька нараторів, які функціонують для посередництва між автором та читачем. Про форму такої нарації Л. Мацевко-Бекерська пише: "Домінантною рисою наратора є суб'єктивність його присутності у творі, наявність певної точки зору щодо подій, ситуацій чи станів, відтворених у тексті. Сам факт розповідності чи оповідності як стратегії тексту передбачає присутність голосу Іншого, який знає, бачить, чує і розуміє значно більше, ніж читач, а також сприймається як витвір авторської настанови" [1: 37]. Наратор у мемуарах казимирівця має свою точку зору щодо подій твору, знаходиться на різних дистанціях від персонажів, виражає власні

ідеологічні судження та переконання. Відповідно до позиції, яку наратор займає в тексті, він може мати різні вияви.

Одним з найбільш частих варіацій наратора у "Мемуарах ..." є, за визначенням В. Шміда, який поклав у цю дефініцію ознаку ступеня поінформованості, "всезнаючий" [6: 78]. Це наратор, що практично все знає про оповідувані ситуації і події, наводить безліч подробиць з життя героїв, причини подій, що призводить до занадто деталізації тексту та функціонування дискретних вставок, може робити власні висновки щодо мотивів поведінки, проводить частковий психологічний аналіз. Розповідаючи про нещасливу історію кохання Т. Бобровський робить таке узагальнення: "Сумна історія! А під час роздумів про неї, мені не дає спокою одне психічне питання, яке стосується російської національності і яке я не раз спостерігав. Чому під час розпачу, у вищих колах цього суспільства, є звичайним ділом процвітання п'янства?" [3: 223]. У тексті мемуарів автор використовує прийом замовчування, не надаючи відповіді на ці питання, ймовірно для автора вони були або занадто очевидними, або Т. Бобровський, у властивій дидактичній манері, хотів настановити читача на певні висновки. У творчості Т. Бобровського не акцентовано увагу на характеристиці способу життя чи психології персонажа, тому такі поодинокі роздуми автора про психологічні аспекти поведінки несуть не лише інформатичне, але й додаткове аксіологічне значення.

У тексті "Мемуарів ..." Т. Бобровського присутні кілька форм нарації, які в залежності від типу та способу викладу матеріалу можуть поступатися місцем один одному. Усе багатоголосся нараторів направлене на реалізацію певних наративних схем. А. Ценський, досліджуючи особливості нарації мемуарів, відзначає, що цей жанр "має кілька схем розгортання нарації. Серед них центральне місце займає найбільш живуча серед авторів традиція "від коліски до могили" <...> Це схема повної автобіографії, а також схема повних, добре написаних мемуарів" [7: 80]. Такий план вказує на те, що на перший погляд, мемуари Т. Бобровського виглядають досить традиційно. Автор пригадує час та місце свого народження, перші спогади дитинства, навчання в гімназіях, університеті, початок професійної та громадської діяльності, подружнє життя, злети та падіння кар'єри. Однак, загальноприйняті принципи нарації у творі митця доповнюються та розширюються, виходячи за межі класичної побудови.

Мемуарист подає не лише місце та час свого народження, але й факти з навколишньої дійсності, аналізує часи, до і після листопадового повстання (том I, розділи I "Сімейні спогади", II "Дитинство", III "Розумовий стан краю"). Ці сюжети в певний момент нарації беруть на себе роль стрижневої оповіді, в контексті якої народження ще одного шляхтича стало буденною подією. Автор вписує себе в історію розвитку краю, проте через применшення вартості власної особи, намагається підкреслити свою виняткову безсторонність та об'єктивність як джерела знань. Далі мемуарист подає вичерпні генеалогічні відомості свого роду, що є класичним елементом шляхетських мемуарів і який залишився витриманим в стилі попередніх висловлювань.

Однак, зовсім іншою тонанальністю відзначаються спогади про родину, яка для мемуариста завжди мала сакральне значення. Голос розповідача в "Мемуарах ..." набирає інших відтінків, коли мова йде про речі та людей, добре знайомих автору. В сюжеті присвяченому батькам мемуариста зустрічаємо такий опис голови сім'ї: "був дуже гарним чоловіком, дуже поважним та ввічливим, шляхетські манери якого мали лише приємні риси, а поведінка була завжди милою і легкою для спілкування. Він умів, у себе та в домі інших, поставити все та всіх на свої місця <...> Мав надзвичайний дар – говоріння правди, ніколи його уста не говорили ані брехні, ані лестощів" [3: 54–55]. В таких описах зустрічаємо, досить нетипові для творчості Т. Бобровського портретні виклади з характеристикою образу персонажа з точки зору поведінки, жестів та етикету, що ще раз підкреслює їх вагомість в композиції мемуарів.

У "Мемуарах ..." відсутній опис родинного дому та його інтер'єру, замість таких описів перед реципієнтом постає шляхетське оточення автора. В. Єршов зазначає, що такі персоніфіковані вставки побудовані у Т. Бобровського за певною схемою: "це, як правило, народження, визначення гербу, розповідь про родину, освіту, громадську діяльність, одруження, побутові пікантні подробиці, смерть" [5: 397]. Мемуарист згромаджує матеріал про всіх представників вищого класу про які знав, в таким спосіб обтяжує текст, робить його важким для прочитання та осмислення. Наратор навмисно енциклопедує текст намагаючись зберегти кожну, хоч найдрібнішу, деталь для майбутніх поколінь. Коли у автора бракує відомостей, то звертається по допомогу до знайомих, які через листи, нотатки та різні документи відновляють події лакуни, що на рівні композиції проявляються у конволутизації певних частин "Мемуарів ...".

При аналізі особливостей наративу творчості Т. Бобровського на раціональному рівні варто звернути особливу увагу на процес пригадування, а точніше забування. Хоч Т. Бобровський володів надзвичайно стійкою пам'яттю, проте в певних другорядних подробицях автор допускає несвідомі помилки, які називаємо аберацією пам'яті, та свідомі, як засіб маніпуляції, куди віднесемо певні сюжетні лакуни та прийом замовчування. Такі неточності спостерігаємо наприклад у зазначенні прізвищ деяких персонажів без імен, або неправильне іменування вчителів, неточні дані про діяльність певних осіб. Такі "помилки" у

творчості Т. Бобровського не піддавалися особливому аналізу, проте ніхто з науковців не піддають сумніву літературної, аксіологічної та історико-суспільної ваги дітища Т. Бобровського.

"Є цілком зрозумілим, що добра частина мемуарів повстає на основі відтворення з пам'яті давно забутих вражень, які є найціннішим матеріалом, адже реконструкція подій на основі пам'яті є, так би мовити, квінтесенцією мемуаристики" [7: 81], – пише А. Ценський. Система розповіді Т. Бобровського про сучасників побудована на основі сенсуальної пам'яті, що є більш стійкою та емоційно виразнішою в порівнянні з попередніми структурами. Автор часто виступає в таких вставках очевидцем, свідком, є учасником подій, або на відстані обсервує життя персонажів. Наратор реконструює життя героїв з уцілілих фрагментів свідчень, власних спогадів та переказів близьких. Так, у сюжеті про навчання в Житомирі автор відтворює життя місцевого "бомонду", не оминаючи описів як суспільного так і приватного життя урядовців, адвокатів, депутатів, губернських маршалків: "я не можу не згадати про тогочасне житомирське "товариство", до якого я, ясне діло, належати не міг, але життя та діяльність якого, для цікавих учнівських очей та вух, не могло та не було таємницею" [3: 173]. Такий тип оповіді також характеризується надмірною деталізацією та нагромадженням матеріалу, проте має зовсім іншу емоційну тональність, адже це не просто перекази почуті та заново розказані наратором, але пропущені через авторську юнацьку свідомість та надані реципієнту сивочолим наратором. Така авторська цензура призводить до найпоширенішої наративної схеми "Мемуарів...", а саме нелінійної, двоплощинної оповіді, що містить головну розповідь з актуальним часопростором та оповідання зазвичай з елементами ретроспекції, в певних випадках проспекції.

Узагальнюючи загальні особливості наративного оформлення мемуарів Т. Бобровського простежується переважання дієгезису, під яким розуміємо художній світ, у якому використано розповідь, історію, переказування, що відрізняється від демонстрування, над мімезисом, тобто наслідуванням думки, метою якого є висвітлення сутності світу, приховану за зовнішнім виглядом. Це пояснюється тим, що автор акумулює у своєму творі велику кількість історичних, соціальних та побутових подій, які розгортаються на території Правобережжя та хронологічно займають майже ціле століття. У таких випадках у відтворенні послідовності автор не вдається до стискання часу, а навпаки, до надмірної деталізації та дигресії, що сприяє створенню нелінійної структури оповіді та формує його авторський стиль.

Наратор Т. Бобровського поспішає викласти всі події, які не зважаючи на показний об'єктивізм, підпадають під суб'єктивну оцінку автора, який сам вирішує, які з них є більш значимі і потребують детального опису, а які варті лише кількох зауважень. Перевага часто надається приватним оповідям, що розвиваються на тлі певної історичної події, тим самим намагаючись передати загальний стан, дух та переживання епохи. Тому, від семантичного навантаження кожної оповіді залежить і спосіб її оформлення. К. Марчук пише, що "кладучи в основу художнього викладу дієгезис, автор створює широке подієве полотно, на тлі якого чітко виділяються найбільш значимі події, оформлені міметично. Такі частини інсценізують для читача певні ситуації, які несуть особливе семантичне навантаження, сприяють доказовості та переконливості оповіді" [8: 47], що яскраво проявляється і в творчості мемуариста і пояснюється переважанням такої наративної перспективи, яка передбачає передачу зовнішнього погляду, а не особливостей внутрішнього світу. Проте, такий тип фокалізації, тобто за визначенням П. Баррі "позиції, з якої розказано історію" [9: 275], не може функціонувати протягом усієї розповіді, її фокус рухається разом з певним оповідним фрагментом.

Доцільності вибору та функціонування тих чи інших наративних стратегій у мемуарах Т. Бобровського скеровує до дослідження рівня, який забезпечує управління та навіювання певних думок нараторам, тобто реципієнтам. У авторській передмові чітко визначена спрямованість та адресативність тексту. Р. Лубас-Бартошинська досліджуючи процес написання мемуарів з тривалого дистансу наголошує на тому, що автор, який пише для себе, все ж добре пам'ятає про призначення тексту для інших, "його супроводжує прагнення дати свідчення втікаючому часу. Прагнення пережити минуле ще раз" [10: 13]. Автор, як представник певної народності, направляє нарацію свого твору, в першу чергу до співвітчизників, зазначаючи, що польський народ був позбавлений публічного життя протягом багатьох років, що й окреслило сферу його діяльності. Наратор для мемуариста – це шляхтич-поляк з рідної, або сусідніх провінцій, який буде "в курсі" приватних подій. Проте, наратор веде гру з реципієнтом, підносячи роль своєї провінції на високий щабель з історії цілого народу, зазначає, що оповідь з суспільного-політичного життя такого роду, може зацікавити набагато ширше коло читачів.

Т. Бобровський, будучи високоосвіченою людиною, направляв свій текст на інтелектуального наратора, тому збагачував його великою кількістю вставних сюжетів, роздумами про- та ретроспективного характеру та архівними документами. Така надмірна деталізація мала перетворити "Мемуари..." на своєрідну енциклопедію духовного життя всього Правобережжя XIX ст. Також автор усвідомлював, що деякі випадки з життя краю описані в мемуарах досить гостро з елементами в'їдливої іронії та сарказмом, тому, у заповіді наголошував на тому, що його дітище повинно бути надрукованим після того, як минуть п'ять років після смерті автора, щоб не образити нікого з нині живучих.

Побоювання Т. Бобровського справдилися, адже замість того, щоб оцінити літературо-історичну та аксіологічну сторону "Мемуарів ..." перша хвиля реципієнтів обговорювали та "смакували" скандальні аспекти його твору. Згідно досліджень В. Шміда, наратор – "це лише схема очікувань та презумпцій наратора" [9: 7]. І ці очікування реалізувалися лише протягом наступного десятиліття, коли емоції відійшли в бік, поступившись місцем тверезому розуму краєзнавців, істориків та літераторів.

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Особливості побудови нарації в рамках "Мемуарів ..." Т. Бобровського безпосередньо залежать від усталеної літературної традиції. В той же час мемуарист працював у власній індивідуальній манері, що призвела до виникнення в тексті прояви різних форм нарації, які функціонують на кількох рівнях. Формальний рівень характеризується одночасним функціонуванням гомодієгетичного наратора героя-оповідача та гетеродієгетичного – безпосереднього учасника подій розповідача. Також можна віднайти елементи наратора-спостерігача, коментатора подій, та всезнаючого скрупульозного хронікера, який набирає рис екстрадієгетичного. Фрагменти розповіді про суспільно-політичну діяльність автора практично позбавлені авторського індивідуалізму, що характеризує наратора як неутручального або нейтрального. Поступаючись місцем один одному в залежності від функції оповіді, вони реалізують різні наративні схеми, головною з яких є тип "від колиски до могили", проте в творчості Т. Бобровського ця схема розширюється та доповнюється, виходячи за рамки традиційної. Замість інтимних розповідей про своє дитинство, наратор присвячує стрижневу оповідь шляхетському оточенню. За допомогою такого прийому намагаючись підвищити рівень об'єктивності та енциклопедичності тексту.

Під час аналізу особливостей наративу творчості Т. Бобровського на раціональному рівні звертаємо особливу увагу на "помилки", допущені автором в тексті. Несвідомі, які називаємо аберацією пам'яті, та свідомі, як засіб маніпуляції, куди віднесемо певні сюжетні лакуни та прийом замовчування. Процес пригадування у персоніфікованій частині "Мемуарів ...", що ґрунтується на сенсуальній пам'яті, набирає іншої, емоційнішої тональності. При аналізі особливостей наративу мемуарів митця на рівні, який забезпечує управління та навіювання певних думок наратору, відзначаємо, що всі наративні структури спрямовані для передачі основної думки твору реципієнту, який в очах автора постає як високоосвічений, інтелектуальний шляхетич-поляк Правобережжя. Т. Бобровський розробляв власну наративну стратегію, яка мала б сприяти передачі цінної інформації прийдешнім поколінням, стати застереженням від допускання помилок та джерелом пошуку для вирішення суспільно-політичних проблем, що виникали б під час формування власної майбутньої державності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Мацевко-Бекерська Л. Українська мала проза кінця XIX – початку XX століть у дзеркалі наратології / Л. Мацевко-Бекерська. – Львів : Сплайн, 2008. – 408 с.
2. Поліщук В. Наративні структури малої прози (новелістика К. Москальця) / В. Поліщук // Слово і час. – 2002. – № 11. – С. 46–49.
3. Bobrowski T. Pamiętnik mojego życia. O sprawach i ludziach mego czasu / T. Bobrowski / opracował, wstępem i przypisami opatrzył St. Kieniewicz. – T. 1. – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1979. – 507 s.
4. Ткачук О. Наратологічний словник / О. Ткачук. – Тернопіль : Астон, 2002. – 173 с.
5. Єршов В. О. Польська література Волині доби романтизму: генеалогія мемуаристичності / В. О. Єршов. – Житомир : Полісся, 2008. – 624 с.
6. Шмид В. Нарратология / В. Шмид. – М. : Языки славянской культуры, 2003. – 312 с.
7. Cieński A. Pamiętniki i autobiografie światowe / A. Cieński. – Wrocław-Warszawa-Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1992. – 204 s.
8. Марчук К. Наративні структури "Повісті врем'яних літ": дис. канд. філ. наук : 10.01.01 – українська література / Марчук Катерина Анатоліївна. – Житомир, 2015. – 173 с.
9. Баррі П. Вступ до теорії : літературознавство і культурологія / П. Баррі. – К. : Смолоскип, 2008. – 339 с.
10. Lubas-Bartoszyńska R. Style wypowiedzi pamiętnikaskiej / R. Lubas-Bartoszyńska. – Kraków : Wydawnictwo naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1983. – 224 s.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Matsevko-Bekerska L. Ukrains'ka mala proza kintsia XIX – pochatku XX stolit u dzerkali naratolohii [Ukrainian Small Prose of the End of XIX – to Beginning of XX of Centuries in the Mirror of Narratology] / L. Matsevko-Bekerska. – Lviv : Splain, 2008. – 408 s.
2. Polishchuk V. Naratyvni struktury maloi prozy (novelistyka K. Moskaletsia) [Narrative Structure of Small Prose (Novels of K. Moskalets)] / V. Polishchuk // Slovo i chas [Word and Time]. – 2002. – № 11. – S. 46–49.
3. Bobrowski T. Pamiętnik mojego życia. O sprawach i ludziach mego czasu / T. Bobrowski / opracował, wstępem i przypisami opatrzył St. Kieniewicz. – T. 1. – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1979. – 507 s.
4. Tkachuk O. Naratolohichniy slovnyk [Narrative Dictionary] / O. Tkachuk. – Ternopil' : Aston, 2002. – 173 s.
5. Yershov V. O. Pol'ska literatura Volyni doby romantyzmu: henolohiia memuarystychnosti [Volyn Polish Literature of Romanticism: Genealogy of Memoirs] / V. O. Yershov. – Zhytomyr : Polissia, 2008. – 624 s.
6. Shmyd V. Narratolohyia [Narratology] / V. Shmyd. – M. : Yazky slavianskoi kul'tury, 2003. – 312 s.

7. Cieński A. Pamiętniki i autobiografie światowe / A. Cieński. – Wrocław-Warszawa-Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1992. – 204 s.
8. Marchuk K. Naratyvni struktury "Povisti vremianykh lit" [Narrative Structure of "The Tale of Bygone Years"] : dys. kand. fil. nauk : 10.01.01 / Marchuk Kateryna Anatoliivna. – Zhytomyr, 2015. – 173 s.
9. Barri P. Vstup do teorii : literaturoznavstvo i kulturolohiia [Introduction to the Theory: Literature and Cultural Theory] / P. Barri. – K. : Smoloskyp, 2008. – 339 s.
10. Lubas-Bartoszyńska R. Style wypowiedzi pamiętnikaskiej / R. Lubas-Bartoszyńska. – Kraków : Wydawnictwo naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej. – 1983. – 224 s.

Бондарчук О. М. Типология наррации в "Мемуарах моей жизни" Т. Бобровского.

Исследование посвящается особенностям нарративных стратегий в мемуарах Т. Бобровского. Типология наррации в творчестве автора рассмотрена на трех уровнях: формальном, на котором в зависимости от вида нарратива функционируют разные проявления нарратора (гомодиегетический, гетеродиегетический, экстрадиегетический, нейтральный и всезнающий), рациональному, в который входят сознательные "ошибки" автора как средство манипуляции и несознательные (абerrация памяти), и уровень управления наррататором. Проанализированы также объективные и субъективные причины выбора тех или других нарративных схем.

Ключевые слова: мемуары, нарративные стратегии, нарратор, диегезис, реципиент.

Bondarchuk O. M. Typology of Narration in "Memoirs of My Life" by T. Bobrovsky.

As the title implies the article describes the typology of narration in "Memoirs of my life". This research is dedicated to the main features of narrative strategies functioning in "Memoirs of my life" by T. Bobrovsky. The fact that the investigations of narration are growing more popular is stressed. The author worked in his own individual manner that resulted in an origin in text of displays of different forms of narration, that function on a few levels. The article gives a detailed analysis of these levels. Every level has some special peculiarities. It is also possible to find the elements of narrator-observer, commentator of events and omniscient reporter. The article provides the reader with some information on an artistic word and the atmosphere of social and political life. It is an indicator of this special epoch.

During the analysis of some features of narrative work of T. Bobrovsky at a rational level the special attention is paid to the "errors" in the text. A process of remembering is in the personalized part of "Memoirs", what is based on the sensual memory. It is concluded that T. Bobrovsky developed his own narrative strategy. Therefore it is a valuable information to transfer to a new generation.

Key words: memoirs, narrative strategies, narrator, action theory, recipient.